

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/175923,90-lat-temu-Polacy-zlamali-szyfr-Enigmy.html>
27.04.2024, 05:20

90 lat temu Polacy złamali szyfr Enigmy

Data publikacji 30.12.2022

Marian Rejewski, polski matematyk i kryptolog, prekursor nowoczesnych metod łamania szyfrów, konstruktor tzw. bomby kryptologicznej. W 1932 r. złamał szyfr Enigmy, najważniejszej maszyny szyfrującej używanej przez hitlerowskie Niemcy. Podczas II wojny światowej służył w kompanii radiowywiadu Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych. Zajmował się dekrypcją niemieckiej korespondencji. Za swoje czyny został wielokrotnie odznaczony i znalazł się w panteonie najwybitniejszych kryptologów wszech czasów.

Marian Adam Rejewski urodził się 16 sierpnia 1905 r. w Bydgoszczy. Był synem Józefa, kupca tytoniowego, i Matyldy z domu Thoms, córki właściciela browaru, z Torunia. Od 1912 r. uczęszczał do niemieckiej szkoły podstawowej. W 1923 r. uzyskał maturę w gimnazjum klasycznym w Bydgoszczy, a następnie ukończył wydział matematyczno-przyrodniczy Uniwersytetu Poznańskiego (1929); studiował też (1929–1930) statystykę ubezpieczeniową w Getyndze.

Należał, wraz z Jerzym Różyckim i Henrykiem Zygalskim, do trójki wyróżniających się uczestników tajnego kursu kryptologii dla starannie wyselekcjonowanych 26 studentów Uniwersytetu Poznańskiego

zorganizowanego przez Biuro Szyfrów Oddziału II Sztabu Głównego Wojska Polskiego.

Marian Rejewski

Po powrocie z Getyngi został we wrześniu 1930 r. dokooptowany do zespołu powstałego w poznańskiej filii Biura Szyfrów, a po jej likwidacji od września 1932 r. był zatrudniony w Referacie BS-4 (szyfry niemieckie) Sztabu Głównego WP. Po otrzymaniu od szefa BS-4 mjra

Maksymiliana Cieżkiego materiałów dotyczących niemieckiej maszyny szyfrowej Enigma, w ciągu trzech miesięcy, stosując metody analizy matematycznej i lingwistycznej niemieckiej korespondencji, **stworzył podstawy naukowe do łamania jej kodów i odtworzył schemat połączeń elektrycznych - głównie jej wirników szyfrujących, i odczytał pierwsze depesze (między Bożym Narodzeniem 1932 r. a Nowym Rokiem 1933 r.)**. Rejewski opracował metody oraz zaprojektował urządzenia umożliwiające odczytywanie szyfrogramów: cyklometr (1934) i tzw. bombę kryptologiczną (1938).

W przededniu wybuchu II wojny światowej, na polecenie najwyższych polskich władz wojskowych, zespół BS-4 zaprezentował i przekazał swoje doświadczenia i urządzenia (w tym zrekonstruowaną Enigmę) przedstawicielom brytyjskich i francuskich służb kryptologicznych, którym dotąd nie udało się złamać Enigmy (24-27 lipiec 1939 r.). W opinii historyków był to jeden z ważnych czynników ułatwiających zwycięstwo Sprzymierzonych w II wojnie światowej.

Po kampanii wrześniowej Rejewski został ewakuowany z Oddziałem II Sztabu Głównego WP do Rumunii, a następnie dotarł do Francji, gdzie pracował w polsko-francuskim zespole kryptologów, zajmującym się dekryptażem niemieckiej korespondencji. **Po kapitulacji Francji został ewakuowany do Oranu w Afryce Północnej**. Stamtąd powrócił do kontrolowanej przez rząd Vichy południowej części Francji, gdzie wznowił w konspiracji pracę ośrodka kryptologicznego. Zagrożenie okupacją niemiecką spowodowało likwidację ośrodka i ewakuację personelu. Rejewski wraz z Zygalskim zbiegli do Hiszpanii, gdzie byli więzieni, i przez Portugalię oraz Gibraltar dotarli do Wielkiej Brytanii na początku sierpnia 1943 r.

W stopniu szeregowca z cenżusem Rejewski rozpoczął służbę w kompanii radiowywiadu Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych, dyslokowanej w Stanmore-Boxmoor pod Londynem. Awansowany 10 października 1943 r. do stopnia podporucznika, a 1 stycznia 1945 r. porucznika czasu wojny, został szefem sekcji „N” (niemieckiej) w tzw. Plutonie Eksploatacyjnym (Biurze Szyfrów), a następnie zastępcą kierownika referatu kompanii radiowywiadu Biura Łączności. Prowadził tam do końca wojny dekryptaż mniej skomplikowanych szyfrów niemieckich oraz innych państw walczących, m.in. sowieckich.

Po powrocie do Polski (21 listopada 1946 r.) Rejewski podjął w Bydgoszczy skromną pracę urzędnika finansowego w zakładach Kabel Polski, Państwowe Przedsiębiorstwo Miernicze oraz spółdzielczości pracy (1 luty 1947 - 1 luty 1967). Po przejściu na emeryturę napisał **„Wspomnienia z mojej pracy w Biurze Szyfrów Oddziału II Sztabu Głównego w latach 1930-1945”** (zdeponowane w Wojskowym Instytucie Historycznym), w których ujawnił swą rolę w złamaniu kodu Enigmy.

Marian Rejewski zmarł 13 lutego 1980 r. w swoim domu w Warszawie w wieku 74 lat. Został pochowany z wojskowymi honorami na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Pośmiertnie uhonorowano go zaszczytnymi odznaczeniami: w

2000 r. Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2012 r. Medalem Knowltona – najwyższym odznaczeniem amerykańskiego wywiadu wojskowego. W 2014 r. Marianowi Rejewskiemu, Jerzemu Różyckiemu i Henrykowi Zygalskiemu nadano prestiżową nagrodę Milestone przyznaną przez Institute of Electrical and Electronics Engineers (USA) w uznaniu wybitnych osiągnięć, które miały wpływ na losy cywilizacji.

Marian Rejewski przez swoją pracę, oddanie ojczyźnie oraz służbę wojskową uratował dziesiątki, setki tysięcy istnień ludzkich. Złamanie kodu Enigmy ostatecznie przełożyło się na zwycięstwo nad Niemcami w II wojnie światowej oraz uchroniło wiele istnień ludzkich.

***

11 maja 2022 r. przed Urzędem Marszałkowskim w Toruniu stanęła wystawa „Marian Rejewski”. Biograficzna wystawa elementarna przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Delegatury IPN w Bydgoszczy. Prezentuje sylwetkę Mariana Rejewskiego. [Wystawę można pobrać ze strony IPN.](#)

W 2021 r. Instytutu Pamięci Narodowej uruchomił portal tematyczny „Giganci Nauki” przygotowany przez zespół z Biura Prezesa IPN. W ramach tego projektu IPN chce przypominać, jak polscy wynalazcy i uczeni zmieniali świat i jak wiele wnieśli w rozwój wielu państw. Portal dostępny jest pod poniższym linkiem: <https://gigancinauki.pl/>

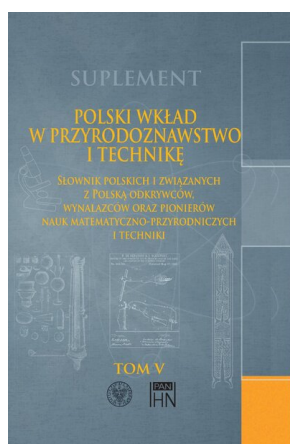
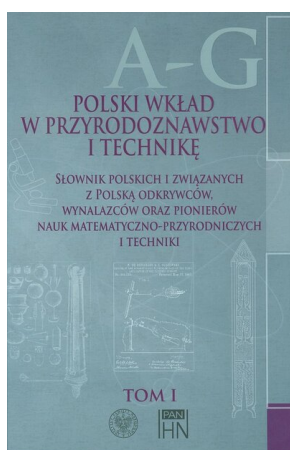
Misją Instytutu Pamięci Narodowej jest przypomnianie o dokonaniach Polaków, których odkrycia i wynalazki wpłynęły na rozwój nauki, techniki nie tylko w kraju, ale również na

świecie. W związku z powyższym IPN przygotował tzw. karty edukacyjne, które dostarczą nauczycielom klas 4-6 szkoły podstawowej oraz liceum narzędzi do aktywnego poznawania historii mało znanych polskich naukowców. Ponadto mogą być wykorzystane podczas zajęć dodatkowych oraz na kołach zainteresowań. Karty dostępne są do pobrania i samodzielnego wydruku. Celem projektu jest zapoznanie uczniów z treściami zawartymi na infografikach w sposób aktywizujący. [Karty można pobrać z poniższego linku.](#)

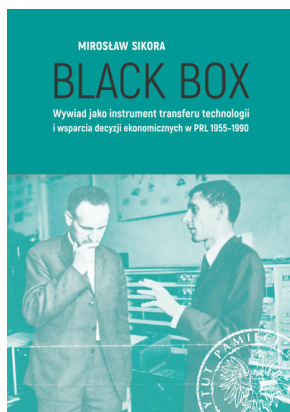
MA Rejewski

W 2015 r. nakładem Instytutu Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN oraz Instytutu Pamięci Narodowej ukazała się czterotomowa pozycja pt. „Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę. Słownik polskich i związanych z Polską odkrywców, wynalazców oraz pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki” pod red. naukową Bolesława Orłowskiego. W 2019 r. ukazał się 5 tom. [Książki można nabyć pod poniższym linkiem.](#)

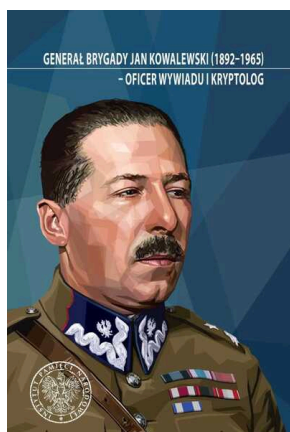

W 2021 r. nakładem wyd. IPN ukazała się książka pt. „Black Box. Wywiad jako instrument transferu technologii i wsparcia decyzji ekonomicznych w PRL 1955–1990” autora Mirosława Sikory, która przybliży czytelnikowi użycie służb specjalnych do zdobywania informacji z zakresu nauki, techniki, przemysłu, czy rynków surowcowych przez państwa

komunistyczne po 1945 r. [Książkę można nabyć stacjonarnie w naszych księgarniach lub online.](#)

W 2022 r. nakładem wyd. IPN ukazała się pozycja naukowa pt. „Generał brygady Jan Kowalewski (1892-1965) – oficer wywiadu i kryptolog” pod red. Dariusza Roguta. Publikacja dotyczy jednego z najwybitniejszych oficerów polskiego wywiadu – gen. bryg. Jana Kowalewskiego. Zawiera 14 artykułów badaczy z różnych ośrodków naukowych w Polsce, w większości zajmujących się historią polskiego wywiadu i kontrwywiadu II Rzeczypospolitej. Jej celem jest przybliżenie działalności i losów jednego z „ojców” zwycięskiej Bitwy Warszawskiej w 1920 r. oraz oficera wywiadu rządu emigracyjnego w Londynie. Jej wydanie związane jest ze 130. rocznicą jego urodzin (październik 1892 r.). [Publikacja dostępna jest w naszych księgarniach lub online.](#)

Zachęcamy również do zapoznania się z licznymi materiałami audio-video, artykułami naukowymi i książkami znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl:

- Witold Gadowski, [debata o działalności Biura Szyfrów i złamaniu Enigmy](#)
- Krzysztof Osiński, [brozura Marian Rejewski \(1905-1980\)](#)